

ДЕЯКІ ЗАХОДИ УБЕЗПЕЧЕННЯ ДОКУМЕНТІВ ПРО ВИЩУ ОСВІТУ ВІД ПІДРОБКИ

Патик Л.Л., доцент кафедри криміналістики та судової медицини НАВС, кандидат юридичних наук.

Відповідно до ст. 7 Закону України «Про вищу освіту», документ про вищу освіту (науковий ступінь) видається особі, яка успішно виконала відповідну освітню (наукову) програму та пройшла атестацію. Встановлюються такі види документів про вищу освіту (наукові ступені) за відповідними ступенями: диплом молодшого бакалавра, диплом бакалавра, диплом магістра, диплом доктора філософії та диплом доктора наук [1].

На сьогодні держава створила умови для захисту громадян від підроблених документів про вищу освіту. Так, слід виділити заходи, спрямовані на захист таких документів від підробки, а саме:

- 1) правові – сукупність нормативно-правових актів, що регулюють обіг документів про вищу освіту;
- 2) організаційні – заходи, спрямовані на урегулювання порядку оформлення, видачі та збереження документів про вищу освіту;
- 3) матеріально-технологічні – забезпечення захисту документів про вищу освіту від підробки на етапі виготовлення та персоналізації.

У криміналістичній літературі можна зустріти так званий фізичний захист документів, під яким розуміють комплекс запобіжних заходів, спрямованих на виключення можливості несанкціонованого доступу до процесів виготовлення/ персоналізації документів або їх крадіжки [2, с. 23]. Однак сутність заходів залишається одна, незалежно від назви, чи матеріально-технологічний чи фізичний.

Правовою основою обігу документів про вищу освіту є такі нормативно-правові документи: Закон України «Про вищу освіту» від 23.05.1991 № 1060-ХІІ; Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII; Наказ МОН України «Про затвердження Положення про ІВС «ОСВІТА» та Порядку замовлення,

видачі та обліку документів про освіту державного зразка» від 10.12.2003 р. № 811; Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для виготовлення випускних документів про освіту» від 30.03.2011 р. № 309; Наказ МОН України «Порядок замовлення на створення інформації, що відтворюється в документах про вищу освіту, та обліку документів про вищу освіту в Єдиній державній електронній базі з питань освіти» від 06.03.2015 № 249 тощо.

Серед організаційних заходів слід віднести створення Реєстру документів про вищу освіту Єдиної державної електронної бази з питань освіти. До такого Реєстру мають доступ фізичні та юридичні особи у достатньому обсязі для перевірки достовірності документа про вищу освіту.

Ще одним досить дієвим організаційним заходом, спрямованим на захист документів про вищу освіту від підробки є створення інформаційно-виробничої системи інформаційного та документарного забезпечення установ та громадян України в галузі освіти – ІВС «ОСВІТА». Така інформаційно-виробнича система функціонує в Державному підприємстві «Державний центр прикладних інформаційних технологій», яке не лише веде облік документів про вищу освіту, але й здійснює організацію замовлення, видачі та обліку документів про освіту державного зразка згідно з чинним законодавством.

Створення ІВС «ОСВІТА» є запровадження загальнодержавної автоматизованої системи обліку виданих документів про освіту (АС «ДИПЛОМ»). ІВС «ОСВІТА» створена на базі АС «ДИПЛОМ», яка функціонувала у режимі промислової експлуатації з липня 1998 року, і є вдосконаленням та розвитком цієї автоматизованої системи.

ІВС «ОСВІТА» – це комплекс адміністративних, програмних та апаратних засобів, які на основі сучасних інформаційних технологій забезпечують створення єдиного інтегрованого інформаційного середовища України у галузі освіти. Така система дозволяє створити

єдину інформаційну інфраструктуру обробки даних про освіту, забезпечити їх достовірність та цілісність, створити надійні механізми захисту інформації та обмеження доступу до неї [3].

Серед головних завдань ІВС «ОСВІТА», які спрямовані на захист документів про вищу освіту від підробки є: 1) централізація та вдосконалення процесу виготовлення документів у галузі освіти, а також дублікатів їх пластикових карток у випадках втрати або пошкодження; 2) забезпечення цілісності, достовірності та актуалізації інформації щодо виготовлених документів у галузі освіти; 3) ідентифікація виготовлених ІВС «ОСВІТА» документів у галузі освіти; 4) забезпечення захисту інформації від несанкціонованого доступу відповідно до вимог чинного законодавства.

Забезпечення захисту документів про вищу освіту від підробки на етапі виготовлення та персоналізації полягає у наділенні таких документів спеціальними засобами захисту. У криміналістиці під спеціальними засобами захисту розуміють сукупність технічних прийомів та засобів, які використовуються в процесі виробництва виробів суворого обліку, з метою захисту їх від несанкціонованого виготовлення (повного підроблення) та істотного ускладнення внесення до них будь-яких змін (часткового підроблення) [4, с. 30; 5, с. 380–381].

Отже, створюється враження належного забезпечення заходів захисту від підробки документів про вищу освіту на державному рівні. Однак, кожен із описаних заходів сам по собі не є дієвим у боротьбі із несанкціонованим виготовленням документів про вищу освіту, а лише у своїй сукупності створює міцний бар'єр злочинної діяльності, пов'язаної із підробкою документів.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII // Відомості Верховної Ради, 2014. – № 37-38. – Ст.2004.
2. Криміналістичне документознавство : практ. посіб. / [В. В. Бірюков, В. В. Коваленко, Т. П. Бірюкова, К. М. Ковальов] ; за заг. ред. В. В. Бірюкова.– К.: ПАЛИВОДА А.В., 2007. – 332 с.

3. Про затвердження Положення про ІВС «ОСВІТА» та Порядку замовлення, видачі та обліку документів про освіту державного зразка : МОН України; Наказ від 10.12.2003 р. № 811 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до Наказу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0201-04>.

4. Словник термінів техніко-криміналістичного дослідження документів / [авт.-уклад. О. В. Воробей]. – К.: Нац. акад. внутр. справ України, 2005. – 40 с.;

5. Криміналістична техніка : навч. посібник. Кн.1 / [за ред. А. В. Кафанова]. –К.: КИЙ. – 2006. – 456 с.